

Peklo - existuje vůbec?

Můj kolega navštívil před několika lety jeden z velmi populárních kostelů na předměstí jistého velkého města. Vyslechl "typické" kázání o pekle a síře. Nikdo z přítomných, kteří tehdy seděli v tomto velkém shromáždění, neusnul.

Jeich pozornost byla upoutána barvitým líčením úzkostí a nářků hříšníků, kteří se smaží v pekelném ohni. Po důkladném vykreslení hrůz pekla hovořil řečník o délce věčnosti. Jeho ilustrace a příklady brzy každého přesvědčily, že člověk nemůže pochopit věčnost.

Najednou znovu zaměřil pozornost svých posluchačů na hrůzy pekelného ohně, který hoří věčně a nemá konce. Smrt ani bezvědomí nemohou hříšníka vysvobodit z jeho plamenů. Člověk nemá kam utéct před rozhněvaným a pomstychtivým Bohem, který vyměřuje každému muži, ženě a dítěti věčný trest za to, že se k němu neobrátili, nestali se věřícími a nedělali dobré skutky.

Není třeba ani říkat, že na jeho výzvu k pokání přišlo kupředu několik desítek lidí, z nichž někteří byli ještě ten den pokřtěni.

Nemohu se ubránit otázce, kolik z těchto nových křesťanů prožilo obrácení a opravdově zatoužilo po každodenním společenství s Bohem. Nechtěli jen rychle uniknout plamenům věčného ohně? Není divu, že se tolik lidí stává nevěřícími. Kdo by mohl milovat Boha, který jedná takovým způsobem? Trvá toto trápení v ohni a síře navěky, nepřetržitě, po celou věčnost? Je taková představa pravdivá? Je v souladu s biblickým líčením Boha, který nás tak miloval, že dal svého Syna, abychom mohli žít?

Bible ukazuje, že peklo existuje, ale jinak, jinde a jindy, než si většina lidí představuje. Mezi křesťany však koluje spousta názorů na peklo a zastánci různých teorií se přitom odvolávají na bibli. Jak se vyznat ve spleti těchto pohledů? Co bible skutečně učí o pekle? Jaký slovník, jaké obrazy, přirovnání, podobenství a výroky používá, aby přiblížila tuto skutečnost?

Jazyk je nástrojem dorozumění, ale dovolte mi zdůraznit, že jazyk je žel často i nástrojem nedorozumění. To zvláště tehdy, když se ztratí ze zřetele záměr a kontext výroku, obrazu nebo přirovnání.

Představte si, že by zamilovaný mladík přišel za svou vyvolenou a řekl by jí: "Měj mě ráda, jinak tě budu trápit a mučit." Jistě mi dáte za pravdu, že takovýto postoj není vyjádřením lásky a že tento mladík není opravdový milenec, ale spíš tyran, sadista a citový vyděrač. Pán Bůh však není takový. Neříká nám: "Miluj mě a poslouvej. Když mě nebudeš milovat, odsoudím tě a budu tě nesnesitelně dlouho trápit." Smrt přichází jako důsledek odpojení se od zdroje života, od Boha. Jsme to však my, kdo si takovouto cestu přestoupení zákonů vybíráme, a tak si sami odřezáváme pupeční šňůru života. Bůh není despota ani krutovládce. Nezastrašuje lidi. Nevyžaduje jejich mučení po celou věčnost. Je naopak Bohem lásky, spravedlnosti a pravdy. Respektuje svobodu a rozhodnutí člověka.

Bůh je dárce života a nemá zálibení ve smrti bezbožníka. Nechce, aby někdo zahynul (1 Tm 2,3.4; Ez 33,11; 2 Pt 3,9).

Nedůslednosti v představách o věčně hořícím pekle

Jestliže si někdo představuje, že Bůh chce potrestat lidi za jejich hříchy, proč by měl být tento trest věčný? Nebylo by například deset tisíc let dostatečným trestem? Nebo možná sedmdesát tisíc let - tisíc let za každý rok průměrné délky života na zemi. Proč věčně, bez konce? Jaký by byl smysl tohoto nekonečného pekelného mučení?

Podívejme se na několik možností:

1. Mohl by to být trest za spáchané hříchy. V takovém případě však každý soudce ví, že trest musí být úměrný spáchanému přestupku. Bylo by přece velmi nerozumné a nelidské za krádež bochníku chleba useknout člověku ruku nebo ho popravít anebo ho dokonce miliony let trápit v pekelných mukách.

Také rodiče vědí, že nemohou své dítě několik hodin bít za to, že pomalovalo tužkou stěnu, přestože je mnohokrát varovali, aby to nedělalo. Bití, které trvá déle, než je nutné, vyvolá v srdci dítěte vzpouru a nenávist. Dovedete si představit nenávist mnoha miliard hříšníků, kteří hoří po celou věčnost? Jak by se zde mohla projevit Boží spravedlnost? Už Abraham řekl: "Což Soudce vší země nejedná podle práva?" (Gn 18,25) Dokonce sám Ježíš, který je podle J 5,22 naším soudcem, prohlásil: "A můj soud je spravedlivý." (J 5,30) Jistě můžeme důvěřovat Bohu, že bude soudit spravedlivě a že naloží s hříšníky úměrně jejich vině. Věčné trápení je proti všem zásadám spravedlnosti a protirečí logickému myšlení.

Nepřiměřený trest by nezničil hřích, ale naopak by ho zvěčnil. V důsledku toho by byl vesmír neustále narušován hříchem. Mohli by být vykoupení šťastní, kdyby se po celou věčnost museli dívat na hříšníky naplněné nenávistí a vzpourou? Chválili by Boha za to, jak moudře vyřešil problém hříchu?

2. Mohl by to být zastráňovací prostředek, aby se lidé báli hřešit. Odborníci, kteří prováděli intenzivní studium trestního řádu v USA, a to zvláště ve státech, které mají trest smrti, tvrdí, že trest smrti nepomáhá snížit kriminalitu. Ve státech s trestem smrti se zločinci dopouštějí zrovna tolika přestupků, včetně násilných, jako ve státech, které trest smrti nemají.

Sami nejsme schopni se změnit (Jr 13,23). Jen Boží milost může proměnit naše sobecké, hříšné srdce. Jen pohled na Boží dobrotu a lásku nás může přivést k opravdovému pokání a k trvalé změně (Ř 2,4). Tuto změnu způsobuje Pán Ježíš prostřednictvím Ducha svatého. Ke změně hříšníka nemůže dojít pod vlivem vyhrožování nebo barvitého líčení hrůz pekla. Strach může na určitou dobu změnit jednání člověka, ale nedokáže způsobit proměnu nitra. Hřích zasahuje celou bytost člověka, proto nestačí jen vnější změna chování.

3. Mohla by to být výstraha pro vykoupené, aby během věčnosti nehřešili, aby se nepostavili proti Bohu. Toto vysvětlení je však absurdní. Všichni spasení lidé poznali, jaký je Bůh ve skutečnosti, že je to Bůh lásky, spravedlnosti a pravdy, který s nimi jedná s úctou a respektem. Z toho důvodu se dobrovolně a z lásky k němu rozhodli mu sloužit. Proto je ani nenapadne, aby radost a pokoj, které prožívají v novém prostředí, nějakým způsobem narušili.

4. Mohlo by to sloužit k nápravě odsouzených hříšníků. Žádný člověk, který by byl rok za rokem den co den mučen v ohnivém jezeře, by nemohl prožít opravdové obrácení. Lidé by řekli, vyznali a slíbili cokoli, jen aby byli osvobozeni. Přiznali by svůj hřích jako Jidáš (Mt 27,4), ale jejich pokání by bylo zrovna tak povrchní, a proto falešné, jako bylo jeho.

5. Účelem pekelného ohně by mohlo být očištění hříšníka. Je pravda, že kovy jako zlato, stříbro, železo a olovo se pročišťují ohněm. Oheň však není schopen očistit tělo a kosti, tím méně lidské nitro. Ve středověku se učilo, že koupí-li příbuzní zemřelých odpustky, zkrátí tím délku trestu svých drahých v očištcí. Okřídlený výrok německého dominikánského kněze Johanna Tetzela, že "v okamžiku, kdy mince zazvoní v pokladnici, duše vylétne z očiště", vyvolalo reakci u Martina Luthera, a tak začala protestantská reformace. Věčný oheň nemůže napravit špatný vztah člověka k Bohu.

Ze všech důvodů pro pekelné mučení, o kterých jsme hovořili v této části, byl právě tento názor nejvíce propagován. Jak Danteho "Peklo", tak Bunyanova "Cesta poutníků z města zkázy na horu Sion" vykreslují očišťující moc pekla. Naštěstí jen hrstka křesťanů dnešní doby je ochotna přijmout toto vysvětlení věčného pekelného ohně. Vždyť by to znamenalo, že nakonec by byli spaseni všichni - i bezbožníci a satan spolu se všemi padlými anděly. To je zřetelně protibiblická představa.

6. Mohlo by to sloužit k uspokojení pomstychtivého Boha. Tato myšlenka je úplně cizí Božímu slovu. Bůh nemá zálibu ve smrti nebo mučení bezbožníka. Chce, aby jeho charakter lásky a jeho postavení ve vesmírném konfliktu mezi dobrem a zlem byly obhájeny způsobem, jak jedná s hříchem a se všemi bezbožnými. To ovšem neznamená, že hříšník musí být potrestán věčným ohněm a mučením, které nemá konce. Věčné mučení by nikdy nepomohlo přesvědčit vesmír o Božím laskavém charakteru. Naopak. Jeho soud by byl předmětem diskuze po

celou dobu věčnosti. Věčné utrpení by znovu a znovu otevíralo rány při vzpomínce na naše rodiče, životního partnera či partnerku, dceru či syna, kteří by trpěli v ohnivém jezeře.

Uvedených šest možných důvodů pro věčný Boží trest postrádá jak logickou, tak teologickou věrohodnost.

Odplata v den soudu při vzkříšení, nebo hned po smrti?

Dalším velkým problémem je představa, že duše člověka jde hned po smrti přímo do nebe nebo do pekla. Je-li tento názor pravdivý, nač tedy den soudu a den vzkříšení?

Jan popisuje soudný den následujícími slovy: "A viděl jsem veliký bělostný trůn a toho, kdo na něm seděl; před jeho pohledem zmizela země i nebe a už pro ně nebylo místa. Viděl jsem mrtvé, mocné i prosté, jak stojí před trůnem, a byly otevřeny knihy. Ještě jedna kniha byla otevřena, kniha života. A mrtví byli souzeni podle svých činů zapsaných v těch knihách... A kdo nebyl zapsán v knize života, byl uvržen do hořícího jezera." (Zj 20,11-15)

Dovedete si představit, jaké potíže vyvstanou, když člověk na jedné straně říká, že odměna je dána každému okamžitě, jakmile zemře, a na druhé straně věří, že o jeho budoucnosti bude rozhodnuto v den soudu, který bude probíhat někdy v budoucnosti? Hříšník, trpící v pekle, by musel z pekla vyjít ven, potom by byl odsouzen a zase by se tam vrátil.

Nač by byl "den soudu" (1 K 5,10; Ř 2,16; 2 Pt 2,9), ve kterém lidé obdrží svou odměnu, když by ji dostali již v den své smrti? Proč bible říká, že Bůh zničí hříšné ve "dni soudu a záhuby bezbožných lidí" (2 Pt 3,7)? Bible neříká, že Bůh je potrestá před dnem soudu nebo po něm, ale pouze v den soudu.

Zmínili jsme se o neslučitelnosti možností obdržet trest jednak v den své smrti a pak ještě jednou po svém vzkříšení v den soudu. Jak je možné, že tolik lidí (a to dokonce i teologů) se drží populárního učení o věčném pekelném ohni, přestože je tak plné nesrovnalostí? Buď věříme v nesmrtelnou duši, nebo ve vzkříšení při druhém příchodu Pána Ježíše. Můžete projít celou bibli a nikde nenajdete výraz "nesmrtelná duše", ale vyskytuje se v platonizmu. Najdete však opačné spojení. Výraz "smrtelná duše" (ČEP překládá slovem "mrtvý") se nachází v Lv 21,11. Ezechiel prohlašuje: "Zemře ta duše, která hřeší." (Ez 18,4) Samotný Kristus říká, abychom se báli "toho, který může i duši i tělo zahubit v pekle (gehenně)" (Mt 10,28).

Buď věříme, že dostaneme svou odměnu při vzkříšení při druhém příchodu Pána Ježíše na konci času, anebo věříme, že ji obdržíme hned po smrti. Tyto dva koncepty se vzájemně vylučují. Pravdivé může být buď jedno, nebo druhé. Obě skutečnosti nelze zharmonizovat, i když se o to už mnozí teologové v dějinách pokusili. Významný protestantský teolog Oscar Cullmann ve své knize "Nesmrtelnost duše, nebo vzkříšení mrtvých" dokládá, že není možné sladit diametrálně rozdílný přístup řecké filozofie k otázkám nesmrtelnosti a nesmrtelné duše s biblickým pojetím vzkříšení a soudu.

Různé pohledy na peklo

Lidé někdy v rozhovoru řeknou: "Je tu horko jako v pekle." Novináři se někdy ve svých článcích zmíní o "pekle mezilidských vztahů", o "pekle bratrovražedné války", o tom, že někdo "vyšel z hrozného pekla" (např. když za války přežil bombardování), o tom, že někdo "žije v pekle" (tj. v blízkosti podsvětí zábavných čtvrtí) nebo se mluví o "pekelné hudbě", která se v silných decibelech rozléhá do okolí. To jsou běžná přirovnání, která mají v našem jazyce obrazný význam a jsou přejata z určitých představ křesťanské víry.

Častá představa o pekle je, že je to nějaké místo pod zemí, kde se trápí a smaží lidé nebo jejich duše. Někteří lidé existenci jakéhokoli pekla popírají. Jiní ho umísťují někam do nitra země. Další tvrdí, že nesmrtelná duše bezbožného člověka odchází okamžitě po smrti do pekla nebo očistce. Peklo (latinsky "infernum") je podle některých náboženských představ místo, kde pobývají duše zemřelých, kteří byli pro těžké hříchy zatraceni k věčnému trestu fyzickými mukami. V některých náboženských systémech (např. starověkého Egypta a Řecka) odpovídají pekle představy o podsvětí. Co je vlastně pravda?

Zalistujme v různých historických knihách a dějinách náboženství, abychom se dověděli něco víc o názorech na peklo.

S konceptem příbytku mrtvých, přestože má několik forem, se setkáváme ve folkloru a mytologii mnoha zemí a kultur v historii lidstva, jako např. v sumerské, akkadské, babylonské, egyptské a řecké. V minulosti měli lidé následující názory na příbytek mrtvých: (1) Je to pochmurná podzemní říše nebo vzdálený ostrov, jehož nejsou schopny dosáhnout lodě (řecky hadés). (2) Je to podsvětí zimy a tmy (norsky nifleimr, zvané také hel). (3) Je to hluboká propast, ve které dochází k potrestání duší (řecky tartaros). (4) Je to hrob, do kterého bylo uloženo tělo (v Egyptě se nazýval "domov věčnosti"). (5) Je to nebeské místo, kam se odebrali zemřelí (zemědělství indiáni žijící v pueblech věřili, že zemřelí se změnili v mraky). (6) Je to nepopsatelná existence, při které se duše pomalu ztrácí, až úplně zmizí (taková byla představa indiánských lovců ze Severní Ameriky).

Náboženství perské říše učilo, že duše po třídenním čekání na soud musí překročit "most odplaty". Jestliže se člověk během svého života dopustil mnoha hříšných činů, most mu byl zatarasen a on spadl do smradlavého studeného pekla, aby si tam odpykal své zlé činy. Řecký orfismus učil nesmrtelnost duše - koncept, který už ve 4. století př. Kr. do detailu rozvedl Platon. V době Ježíše Krista Židé z velké části přijali toto učení. Věřilo se jednak, že hříšná duše bude po smrti různě dlouhou dobu trestána, ale zároveň platilo, že duše je nesmrtelná.

Ve Starém zákoně nikde nenajdeme učení podobné náboženstvím antické kultury, pokud jde o posmrtný život. Přesto v období mezi Starým a Novým zákonem přišli Židé do styku s Peršany a Řeky, kteří měli dobře vypracovanou teorii o světě mrtvých a něco z ní přejali.

Je nutné podotknout, že toto učení přišlo z Persie a Řecka, a ne prostřednictvím Božího zjevení prorokům Starého zákona. Sám Ježíš se snažil opravit názor svých učedníků o stavu mrtvých, když řekl, že smrt není nic jiného než spánek (J 11,11-14).

Určité pojetí pekla se tedy nachází v mnoha civilizacích. V textech Starého zákona však slovo "šeól" nikde neobsahuje myšlenku pekla, jak je zakotvena v myšlení současného člověka (peklo ve smyslu nějakého místa, kam odcházejí duše po smrti). Ani v Novém zákoně termín "hadés" nic takového nevyjadřuje. Myšlenky o peklu pronikají do křesťanství z apokryfní a apokalyptické literatury. Teprve ve 13. století se upřesňuje víra v peklo v katolické teologii. Nejnovější katolický katechismus v paragrafu 1035 hovoří o existenci pekla, jeho věčném trvání a o věčném ohni.

Výskyt termínu "peklo" v bibli

Podle etymologických slovníků české slovo "peklo" znamenalo původně "smůla". Přejít od významu "smůla" k významu "peklo" se udál vlivem křesťanství.

Sledujme použití slova "peklo" ve Starém i Novém zákoně. Podívejme se na jedno hebrejské a tři řecká slova, která jsou v našich biblích přeložena jako "peklo", "hrob" nebo "podsvětí".

1. Šeól. Hebrejské "šeól", které se nachází ve Starém zákoně 65x, se překládá hlavně jako "hrob", "podsvětí", "peklo" nebo "propast". Jestliže si vezmeme biblickou konkordanci, rychle zjistíme, že pro hebrejské "šeól" přeložené jako "peklo" by se stejně dobře hodil výraz "hrob". Hrob je vlastně říše mrtvých, místo pobytu mrtvých. Mrtví jsou v hrobě ve stavu nevědomí (Kaz 9,5.6.10) a čekají na vzkříšení (Da 12,2; J 5,28.29).

Termín "šeól" se pouze jednou vyskytuje v mimobiblické literatuře, a to v elefantinských papyrech, kde má význam "hrob", tedy místo, kam se ukládají mrtví.

Společným údělem všech lidí je, že na konci života sestupují do šeólu a jsou připojeni ke svým otcům (Iz 14,9-15; Gn 25,8; Jb 3,11-21). Sem sestupují všichni živí (Ez 31,14.15; Iz 38,18). Nemohou tam chválit Boha (Ž 6,6) ani vyprávět o jeho milosrdenství a věrnosti (Ž 88,12; 30,10).

Jak spravedliví (např. Jákob podle Gn 37,35), tak bezbožní lidé (např. Kórach, Dátan a Abíram podle Nu 16,30.33; Ž 55,16; Př 9,18) sestoupili do šeólu (v ČEP přeloženo jako "podsvětí"), tj. do země jako do svého hrobu. Jb 17,13-16 obrazně popisuje palestinský hrob (šeól). Je to jako postel ve tmě, kde je plno prachu, červů a rozkladu. Při vzkříšení povstanou všichni lidé ze svých hrobů (J 5,28).

V Ž 16,10 vyjadřuje David hlubokou důvěru v Boha těmito slovy: "V moci podsvětí (šeól) mě neponecháš." To znamená, že Bůh své věrné nevydá zkáze, nenechá je v podsvětí (tj. v hrobě). Vzkříšením před nimi otevře cestu radosti a naděje.

Termín "šeól" ve vztahu k smrti neznamená ve Starém zákoně nic jiného než místo, kde spí nebo odpočívají mrtví (Jb 17,13; Iz 38,18).

2. Hadés. Řecké slovo, ekvivalentní hebrejskému "šeól", se vyskytuje v Novém zákoně desetkrát. Kraličtí překládají tento výraz vždy termínem "peklo". ČEP používá při jeho překladu slov "propast", "peklo", "říše smrti", "hrob", "smrt" a "svět mrtvých". Hadés je místo zmaru a nicoty. Je to vlastně hrob, místo, kam se ukládají mrtví. Tímto způsobem se dá rozumět všem výskytům tohoto slova v Novém zákoně (Mt 11,23; 16,18; L 10,15; Sk 2,27; 2,31; Zj 1,18; 6,8; 20,13; 20,14), až na jednu výjimku, kde se tento termín objevuje v podobnosti (L 16,23). O jeho smyslu pojednáme níže.

V Malé Asii se slovo "hadés" objevuje na mnoha starověkých náhrobcích, kde označuje místo pro tělo zemřelého, tj. hrob.

Ježíš říká, že mocnosti smrti nic nepřemohou církev. Tvrdí, že má klíče hrobu (hadés) a smrti (Zj 1,18). On je totiž Pánem života i smrti. S ním se nemusíme ničeho bát. On nás v hrobě nenechá, protože při vzkříšení z něho vstaneme (J 5,28; Ž 16,10).

3. Gehenna. Dvanáctkrát se v Novém zákoně objevuje překlad slova "gehenna" (v ČEP nebo v kralickém překladu) jako "peklo", "pekelný oheň" nebo "zatracení". Podle evangelií pronáší toto slovo jedenáctkrát Ježíš Kristus a jednou je použito v epištole Jakuba. Toto slovo řeckého přepisu "ge hinnom" znamená v hebrejštině "údolí hinnom" - 90 až 100 metrů hlubokou proláklinu za jižní stěnou starověkého Jeruzaléma, která se používala jako jáma na odpady. Kromě toho, že se na tomto místě pálily odpady a smetí, mělo "údolí Hinnom" pro Židy v Ježíšově době mnohem hlubší význam. Přestože jen ti nejhorší zločinci mohli obdržet trest smrti, sanhedrin - jedenasedmdesátičlenná soudní rada, která měla na starosti nejvážnější přestupky - mohl odsoudit velmi těžké zločince ke dvojí potupě. Za první mohl být zločincům odmítnut pohřeb a za druhé mohla být jejich mrtvola pohozena spolu s mršinami na městské smetiště (do údolí "Hinnom" nebo "gehenna"), aby shořela společně se smetím a odpady. Zločinci a jejich zločiny se tak měly lidem zošklivit a mělo být ukázáno, že viník byl zatracen kvůli svým skutkům. (Je nutné si připomenout, že kromě saduceů převážná většina Židů věřila ve vzkříšení z hrobu, a proto brala tak vážně péči o mrtvá těla.)

Podle židovské tradice znamenalo tedy odsouzení ke spálení v "gehenna" ztrátu budoucího života. V Kristově době byla "gehenna" pro Židy nejsrozumitelnějším obrazem "druhé smrti" (Zj 20,14.15).

Gehenna je místem trestu, skutečného zničení. Gehenna má mnoho synonym či ekvivalentů: věčný oheň (Mt 18,8; 25,41), oheň neuhasínající (Mt 3,12; Mk 9,44-48), oheň a červ (Mk 9,48; srv. Iz 66,24), pec ohnivá (Mt 13,42), ohnivě jezero (Zj 20,14) nebo jezero ohně a síry (Zj 14,10; 19,20; 20,10 podle Gn 19,24; Ž 11,6, což byl trest na Sodomu a Gomoru), trápení a muk (Zj 14,10; L 16,23.28), věčný trest (Mt 25,46) a vnější temnoty (Mt 8,12; 22,13; 25,30).

Jan nemluví o gehenně, ale o zatracení (J 3,16), o Božím hněvu, který trvá (J 3,36), o smrti (J 6,50; 8,21; 11,25), o soudu jako o konečném odsouzení (J 5,24.29), o temnotách (J 12,46), o odřezání (J 15,2), o vyvržení (J 15,6) a o odloučení od Krista při jeho druhém příchodu. Protikladem gehenny jsou spása, věčný život a svaté město.

Gehenna při posledním soudu pohlcuje zlé. Je to druhá smrt (Zj 20,6.14). Gehenna hrozí těm, kteří se odvracejí od Krista (J 8,44-47). Mluví-li Nový zákon o zatracení, nevydává lidi předem nevyhnutelnému osudu, nýbrž varuje a vyzývá je, aby vírou v Ježíše Krista usilovali o záchranu a věčný život.

Když si uvědomíme tuto skutečnost, bude nám jasné, proč Ježíš tak často používal "údolí Hinnom", když chtěl vhodně popsat stav zatracených.

Když si tedy čtenář Nového zákona prostě zamění řecké slovo "gehenna" za "zničení", "zatracení", "místo záhuby" nebo "místo zkázy", v žádném z následujících veršů, kde se objevuje slovo "peklo" (Mt 5,22; 5,29; 5,30; 10,28; 18,9; 23,15; 23,33; Mk 9,43; 9,45; 9,47; L 12,5; Jk 3,6), nebude mít problém s pochopením jeho záměru a smyslu.

4. Tartaros. V 2 Pt 2,4 se objevuje řecké sloveso "tartaroun", což znamená "uvrhnout do tartaru". Petr, který psal křesťanům žijícím v helénské kultuře, používá tento pro ně známý specifický termín, ale užívá ho jinak než řecká mytologie, kde označoval peklo. Tomuto slovu, které se dá přeložit také jako "propast podsvětí", zřejmě dává obrazný význam "vězení" (viz kralický překlad "strhna je do žaláře"). Podle Petra jsou padlí andělé uvězněni na naší zemi jako ve vězení (žádné specifické místo se neudává) a čekají na soud. Jsou zde drženi až do doby Božího soudu. V biblickém textu se neříká nic o tom, že by tito andělé nebo démoni byli vykonavateli trestu nad ztracenými hříšníky, a není zde ani zmínka o trápení ve věčných plamenech.

Souhrnně se dá říct, že slovo "peklo" má dva správné základní významy: (1) hrob - místo, kde odpočívají mrtví a (2) ohnivě jezero - místo budoucího trestu pro všechny bezbožné, místo konečného zatracení všeho zla, hříchu a všech těch, kdo se s ním ztotožnili, tzn. všech bezbožných, padlých andělů i satana. Je to něco, co se odehraje na konci dějin tohoto světa na povrchu země, protože na bezbožné padne oheň z nebe (Zj 20,9), což bude ohnivě jezero, v němž všichni bezbožní úplně shoří.

Říká se, že peklo je tam, kde není Bůh. To docela výstižně vyjadřuje určitou rovinu našeho chápání pekla jako místa totální vzdálenosti od Boha, místa, kde dojde k úplnému a konečnému zlikvidování všeho, co je spojeno se zlem. Peklo je vlastně život bez Boha a takový postoj vede do pekla (eschatologického), které bude na konci věků.

Nakonec budou jen dvě třídy lidí. Jedna, která řekne Bohu: "Buď vůle tvá", a druhá, které Bůh řekne: "Buď vůle tvá." (C. S. Lewis) Hříšník, který miluje hřích a nechce se ho vzdát, říká vlastně Bohu: "Nechci s tebou žít. Běž pryč z mého života. Chci žít podle sebe, chci žít samostatně a nezávisle na tobě." Peklo je Boží konečné rozhodnutí o zatvrzelém hříšníku: "Ať se děje podle toho, jak si přeješ, podle tvého rozhodnutí." Peklo je, že Bůh nechá člověka samému sobě, nechá ho v tom, co si sám vybral - věčnou smrt.

Vyprávění o boháči a Lazarovi

Někteří jsou přesvědčeni, že příběh Pána Ježíše o boháči a Lazarovi je skutečná událost, a ne podobenství. Na základě tohoto vyprávění věří, že peklo skutečně existuje a že do něho jdou hned po smrti duše bezbožných. Přečtěme si příběh zaznamenaný v L 16,19-31:

"Byl jeden bohatý člověk, nádherně vybraně se strojí a den co den skvěle hodoval. U vrat jeho domu ležela nějaká chudák, jménem Lazar, plný vředů, a toužil nasytit se aspoň tím, co spadlo se stolu toho boháče; dokonce přibíhali psi a olizovali jeho vředy. I umřel ten chudák a andělé ho přenesli k Abrahamovi; zemřel i ten boháč a byl pohřben. A když v pekle pozdvihl v mukách oči, uviděl v dáli Abrahama a u něho Lazara. Tu zvolal: »Otče Abrahame, smiluj se nade mnou a pošli Lazara, ať omočí aspoň špičku prstu ve vodě a svaží mé rty, neboť se trápím v tomto plameni.« Abraham řekl: »Synu, vzpomeň si, že se ti dostalo všeho dobrého už za tvého života a Lazarovi naopak všeho zlého. Nyní on se tu raduje a ty trpíš. A nad to vše jest mezi námi a vámi veliká propast, takže nikdo - i kdyby chtěl, nemůže přejít odtud k vám ani překročit od vás k nám.« Řekl: »Prosím tě tedy, otče, pošli jej do mého rodného domu, neboť mám pět bratrů, ať je varuje, aby také oni nepřišli do tohoto místa muk.« Ale Abraham mu odpověděl. »Mají Mojžíše a Proroky, ať je poslouchají!« On řekl: »Ne tak, otče Abrahame, ale přijde-li k nim někdo z mrtvých, budou činit pokání.« Řekl mu: »Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.«"

Tento evangelijní oddíl není uveden očekávaným slovem "podobenství". Řecký rukopis Bezae Cantabrigiensis z přelomu 5. a 6. století po Kr., označovaný jako rukopis D, má však na začátku 19. verše větu: "Pověděl pak také jiné podobenství." Většina exegetů považuje tuto část evangelia za podobenství. Někteří vykladači se však žel stále odvolávají na tento příběh jako na popis toho, co je po smrti. René Pache např. tvrdí, že "text Lk 16,19-31 je místem, které podává nejúplnější obraz o říši mrtvých" (Peklo skutečně existuje?, Ostrava 1993, str. 9). Jiní mají určité výhrady, ale přesto tvrdí, že to, co Ježíš v tomto podobenství říká o posmrtném životě, není sice úplně pravda, ale je to líčení, které s pravdou o stavu po smrti souhlasí. Tito teologové věří, že duše žije po smrti ve vědomém stavu.

Ráček v knize "Život Kristův" na straně 412 uvádí, že leccos, co je uvedeno v tomto podobenství, je "jen pro dokreslení obrazu" a na téže straně dále píše: "Žádný teolog nebude tvrdit, že se zavržení a vyvolení mezi sebou domlouvají. Mimoto mají ti i oni jen duši, která bude s tělem spojena teprve na konci světa, kdežto zde se mluví o jazyku, prstu, očích, jako o celých lidech. Jde o pravdy, které třeba z obrazného Ježíšova učení vyloupnout."

Z podobenství, které si dalo za cíl sdělit určité naučení za pomoci tehdejšího názoru na posmrtný život, nemůžeme vyvozovat dogmatické výroky o posmrtném životě. Bible učí, že člověk po smrti je ve stavu nevědomí (Kaz 9,6).

Jaké byly populární názory Židů na stav člověka po smrti v Ježíšově době? Odpověď nám dává Josephus Flavius v knize "Rozhovor s Řeky o pekle". Mluví v něm o andělech, kteří vedou spravedlivé do oblasti světla, o Abrahamově lůnu, o pálicím žáru, o věčném trestu, o neuhasínajícím ohni atd.

Jaký je smysl tohoto podobenství? Proč ho Ježíš vyprávěl? Co jím chtěl sdělit? Budeme ho považovat za přesný popis pekla, nebo uznáme, že jde o literární formu, ve které nelze vykládat doslovně všechny detaily příběhu? Kdybychom vyprávění přijali doslova jako přesný popis pekla, vystaly by před námi závažné problémy:

1. Ježíš by učil, že chudí lidé jdou do nebe a bohatí do pekla. Bohatství nebo chudoba však nerozhoduje o tom, kam kdo půjde. Záleží na tom, zda máme víru, která se prakticky promítá do našeho života, anebo je naše vyznání jen teoretické (J 3,16; Jk 2,20-26).
2. Duše v pekle by měly tělesné údy, jako prsty, jazyk a ústa dohromady s nervy, které mohou cítit bolest, žízeň apod. To je ovšem v rozporu s názorem na duši, jak ji chápou mnozí dnešní křesťané.
3. Lidé v ráji by mohli komunikovat s těmi, kdo jsou v pekle a trpí věčná muka. Tito by pak mohli žebrot o milost a prosit o pomoc ty, kdo jsou v nebi.
4. Obyvatelé nebes by mohli vidět ty, kdo jsou mučeni.
5. Abraham by byl mluvčím spravedlivých v nebi.
6. Nebe by bylo skutečně "Abrahamovým lůnem", a ne místem někde ve vesmíru.

I nejsilnější zastánci příběhu o boháči a Lazarovi jako zprávě o pekle odmítají aplikaci výše zmíněných detailů. Jak je možné, že duše mají tělo, kosti, maso a nervy? Proč by se měl chudý člověk dostat do nebe a bohatý do pekla? Jak by nebe vůbec mohlo být nazváno nebem, kdyby zachránění spravedliví mohli přes propast hledět na trápení hříšníků? Jak by se mohli otec nebo matka dívat na trápení svého dítěte v pekle nebo sestra na muka svého bratra a přitom se radovat z věčného příbytku v nebeském království? Jak by kdokoli z nás mohl mít věčný pokoj, kdyby věděl, že některý z jeho příbuzných trpí ve věčných mukách, a nemohl by mu pomoci? A kdyby bylo hříšníkům dovoleno prosit o pomoc a úlevu, znamenalo by to, že Bůh vymyslel příšernou budoucnost jak pro spasené, tak pro zatracené. Nebe by bylo horším místem než samo peklo.

Detaily tohoto příběhu nelze považovat za fakta, za popis toho, co nás čeká v budoucnosti. Jde o podobenství, a ne o pravdivý příběh. Teolog A. H. Strong přiznává: "Připouštíme, že podobenství užitá v Písmu, která popisují utrpení zatracených, musí být brána duchovně, a ne doslovně." (Systematická teologie, str. 1056) Tento výrok teologa, který věří v neutuchající plameny pekla, má velkou váhu v diskuzi o tomto podobenství. Jestliže odmítneme detaily o duši, která má tělo s lidskými vlastnostmi, propast, přes kterou mohou spasení a zatracení mluvit, Abrahama jako mluvčího věřících a hříšníků, proč bychom se tedy měli držet ostatních detailů tohoto příběhu, jako např. věčného trápení hříšných?

Základním pravidlem při výkladu podobenství je, že se nemůže libovolně natahovat. Je třeba mít na zřeteli hlavní naučení, záměr příběhu, to, čemu nás chce naučit, k čemu nás chce přivést. Musíme rozpoznat základní myšlenku a nesmíme vykládat další nepodstatné detaily. Buďme tedy opatrní, abychom na základě aplikace nepodstatných podrobností, které nemají skutečný vztah k hlavnímu naučení podobenství, nedospěli k mylným závěrům. Tato základní pravidla biblického výkladu se přirozeně týkají také podobenství o boháči a Lazarovi.

V podobenství nechává Ježíš zaznít důležitou myšlenku: člověku nemůže k víře automaticky pomoci žádný zázrak, byť by se jednalo o zmrtnýchvstání. Ježíš nechtěl získat následovníky nějakým okázalým činem na objednávku. Jeho následovníkem se člověk nestává na základě nějakých zázračných činů, ale na základě postoje k Bohu, který se projeví ve vztahu k Písmu, tj. k Mojžíšovi a prorokům, které přijímá za pravidlo své víry a života.

Na základě tohoto podobenství se nedá stavět učení o stavu člověka po smrti. Kdybychom to udělali, výsledkem by byl časový rozpor, protože Zj 20,14 říká, že smrt a hadés bude uvrženo do ohnivého jezera na konci dějin ("druhá smrt"), avšak v podobenství je bohatý muž už v utrpení ohně ve svém těle, zatímco jeho bratři jsou ještě stále na zemi. Je zřetelné, že se zde navazuje na lidové představy o životě po smrti a o nesmrtelné duši, které byly převzaty z řecké mytologie.

Toto podobenství nás učí, že každého člověka čeká budoucí soud na základě rozhodnutí, která udělal v tomto životě. Po smrti se už nedá nic změnit. Lidem, kteří setrvávají v odmítavém postoji vůči zjevenému Božímu slovu, nepomůže ke změně ani zázrak vzkříšení.

Podívejme se na jiné biblické podobenství, které nám pomůže pochopit, o čem hovoříme:

"Sešly se spolu stromy, aby si nad sebou pomazaly krále. Vyzvaly olivu: »Kraluj nad námi!« Oliva jim však odpověděla: »Mám se vzdát své tučnosti, jíž se uctívají bohové i lidé, a kymáčet se nad stromy?« Stromy pak vyzvaly fík: »Pojď nad námi kralovat ty!« Fík jim však odpověděl: »Mám se vzdát své sladkosti a svých výborných plodů a kymáčet se nad stromy?« Stromy pak vyzvaly vinnou révu: »Pojď nad námi kralovat ty!« Vinná réva jim však odpověděla: »Mám se vzdát svého moštu, který je k radosti bohům i lidem, a kymáčet se nad stromy?« I vyzvaly všechny stromy trnitý keř: »Pojď nad námi kralovat ty!« A trnitý keř stromům odpověděl: »Jestliže mě doopravdy chcete pomazat za krále nad sebou, pojďte se schoulit do mého stínu! Jestliže však ne, vyšlehne z trnitého keře oheň a pozře libanónské cedry!«" (Sd 9,8-15)

Máme usuzovat, že se stromy pohybují a mluví mezi sebou jen proto, že se tento příběh nachází v bibli? Pochopitelně že ne! To bychom dávali podobenství jinou úlohu, než která mu byla určena. Tak jako stromy nemohou mluvit jeden s druhým, tak nemohou spravedliví hledět přes propast na trpícího hříšníka. Je jasné, že v podobenství o boháči a Lazarovi chtěl Ježíš poukázat na jednoduchou pravdu. Chtěl vysvětlit, že lidé rozhodují o tom, jaká budoucnost je čeká, svým jednáním v tomto životě předtím, než zemřou. Po smrti už nemá nikdo druhou šanci.

Jak je jasné vidět, Ježíšův příběh je postaven na židovských představách tehdejší doby. Ježíš vyprávěl podobenství, kterému mohli farizeové snadno porozumět. Použil jejich slovník k tomu, aby jim poukázal na důležitou pravdu, zrovna tak jako křesťanský misionář smí použít pasáže z koránu, aby přesvědčil muslimy o přednostech své víry. Je to asi tak, jako kdyby chtěl někdo z různých anekdot o Petrovi jako o vrátném v nebeském království, které někdy používají i duchovní, odvodit učení o nebi nebo o postavení Petra v nebi. Žádný teolog by netvrdil, že tyto lidové představy jsou správné a biblické.

Použití látky dobře známé farizeům by nás ovšem nemělo svést k mylnému závěru, že sám Ježíš podporoval jejich domněnky o stavu člověka po smrti. Toto podobenství je protikladem toho, co učí ostatní knihy bible. Je také v přímém rozporu s tím, co v Mt 16,27 řekl sám Ježíš: "Syn člověka přijde v slávě svého Otce se svými svatými anděly, a tehdy odplatí každému podle jeho jednání." (Viz také Mt 25,31-41; 1 K 15,51-55; 1 Te 4,16.17; Zj 22,12.) Na základě těchto důkazů je proto moudré vyloučit možnost, že toto podobenství má za úkol nás pravdivě informovat o pekle.

Katolický "Slovník biblické teologie", který sestavil francouzský teolog Xavier Léon-Dufour se svými spolupracovníky, pod heslem "peklo" na straně 318 mimo jiné říká: "Bylo by asi opovržlivé vyvozovat z podobenství o boháči a Lazarovi rozhodující důkaz existence a podoby pekla..."

Luděk Reichrt v knize "Věřím" (výklad apoštolského vyznání víry) na straně 145 velmi výstižně shrnuje: "Pán Ježíš vypráví toto podobenství o Lazarovi a boháčovi ne proto, aby nám popsal peklo... Nemůžeme se tedy odvolávat na tato slova Páně při svých představách o pekle, namnoze ovlivněných duchem pohádek, ne Písma. Pán Ježíš použil obrazy běžné židovskému myšlení té doby (žár, propast mezi oběma světy, z nichž jeden je nahoře, druhý dole, možnost rozhovoru), aby všechno zaměřil k jádru a vrcholu podobenství: Poslušnost Božího Slova, jak zní v Mojžíšově Zákonu a v prorocké zvěsti, zachraňuje před boháčovým koncem. O co víc pak víra v Krista."

Věčný oheň?

Nedávno jsem našel v poštovní schránce "vstupenku", která mě zdarma opravňovala "strávit věčnost v ohnivém jezeře společně se satanem a jeho anděly". Co bylo podmínkou? Podle toho, co bylo na lístku napsáno, stačilo "nic nedělat a ignorovat Boží spasitelnou milost".

Naštěstí byla přiložena i druhá vstupenka, která zvala držitele, aby "strávil věčnost v nebi s Ježíšem, Božím Synem".

Přestože se nám to může jevit jako humorný a někomu dokonce i jako dobrý způsob, jak vyburcovat lidi k víře v Boha, má tento přístup mimo jiné i tu vadu, že opakuje známé, ale nebiblické tvrzení, že plameny ohně hoří bez ustání celou věčnost. Je učení o existenci takového věčného ohně možno doložit biblí?

Většina lidí, kteří se hlásí k tomuto přesvědčení, zakládá svou víru na textech, kde Ježíš použil výrazu "věčný oheň". Podívejme se na ně blíže: "Lépe je pro tebe, vejdeš-li do života zmrzačený nebo chromý, než abys byl s oběma rukama či nohama uvržen do věčného ohně." (Mt 18,8b) "Potom řekne těm na levici: "Jděte ode mne, prokletí, do věčného ohně, připraveného ďáblu a jeho andělům!" (Mt 25,41) Naproti tomu v Mal 4,1.3 čteme: "Hle, přichází ten den hořící jako pec... A ten přicházející den je sežehne, ... nezůstane po nich kořen ani větev. ... budou jako popel pod chodidly vašich nohou..." Na první pohled je patrný rozpor mezi těmito biblickými texty. Buď oheň hoří navěky, anebo po určitou dobu, dokud nestráví to, co spaluje. Když Ježíš hovoří o věčném ohni, nemyslí na jeho trvání, ale na jeho charakter.

Jak v Mt 25,41, tak v Mt 18,8 se v původním textu nachází řecké slovo "aionios", které je v Mk 3,29 přeloženo jako "na věky". V Žd 6,2 je stejné slovo použito v souvislosti se soudem a hovoří se o "věčném soudu" (kral. překlad) a v Ju 7 se mluví také o "věčném ohni". Vyjadřuje slovo "aionios" v těchto textech stálou, pokračující činnost, anebo výsledek? Není to spíš charakteristika toho, co se dál popisuje? V Žd 6,2 se hovoří o "věčném soudu" nebo, jak překládá ČEP, o "posledním soudu". Znamená to, že proces soudu pokračuje neustále, celou věčnost? Pochopitelně že ne. Na jiných místech Písmo jasně mluví "o dni soudu" (Mt 10,15; 12,36; 2 Pt 2,9; 1 J 4,17).

Je jasné, že v Žd 6,2 se jedná o typ soudu, ne o jeho délku či trvání. Týká se konečného soudu, který má důsledek pro věčnost. Rozhodnutí vynesená na posledním soudu platí na věky věků, jsou neměnná. Stejným způsobem slovo "aionios" ve vztahu k ohni charakterizuje Boží oheň, který zničí hříšné. Tento oheň má věčné důsledky, ale ne věčné trvání.

Ju 7 používá stejný řecký výraz "aionios" jako Ježíš v Mt 18,8 a 25,41. I Juda tento termín používá k označení druhu ohně, jak o tom svědčí samotný text: "Podobně jako oni i Sodoma, Gomora a okolní města se oddaly smilstvu, propadly zvrhlosti a jsou nám výstražným příkladem trestu věčného ohně."

Sodoma a Gomora byly zničeny několik století předtím, než Juda psal svůj dopis (Gn 19,23-28). "Také města Sodomu a Gomoru odsoudil k záhubě a obrátil v popel." (2 Pt 2,6) Tak jako "věčný oheň", který zničil Sodomu a Gomoru, uhasl, když dokončil své dílo zkázy, tak uhasne i "věčný oheň", když zničí posledního hříšníka (Žd 10,26.27). Boží věčný oheň není věčný svým trváním, ale je věčný ve svých důsledcích. Vykona naprosto definitivní zkázu. "Avšak svévolníci zhynou, nepřátelé Hospodinovi se vytratí jak páb lučin, vytratí se v dýmu." (Ž 37,20)

Další výraz "na věky věků", který je často používán těmi, kteří věří ve věčný oheň, je z knihy Zjevení (Zj 14,10.11; 19,3). Teologové vědí, že výraz "kouř z ní bude stoupat věčně" (kraličtí překládají "na věky věků") je vzat z Iz 34,10.

Přestože mnozí křesťané tvrdí, že obě tyto pasáže učí, že dým z pekla bude vystupovat do vesmíru na věky, důkladný pohled na 34. kapitolu Izajáše toto tvrzení vyvrací. Izajáš mluví o městečku Bozrah, které patřilo Edomitům (Iz 34,6) a leželo asi 30 km jihovýchodně od Mrtvého moře: "Jeho země se stane hořící smolou. Nevyhasne v noci ani ve dne, kouř z ní bude stoupat věčně. Po všechna pokolení zůstane v troskách, nikdo už nikdy skrze ni neprojde. Obsadí ji sova a sýček, výr a krkavec v ní budou bydlet... V jejich palácích poroste hloží, na jejich pevnostech bodláčí a trní." (Iz 34,9-13)

Z tohoto Izajášova textu vidíme, že oheň, který ničí a jehož dým vystupuje "na věky věků", nehoří věčně. Pro hebrejskou mysl tento výraz znamenal kompletní zkázu, a ne ničení bez konce.

Jr 49,13 mluví o stejném městě takto: "Vždyť jsem přísahal sám při sobě, je výrok Hospodinův, že Bosra bude budít úděs, stane se potupou, troskami, zlořečením a všechna její města budou navěky v troskách." Osudem hříšníka je věčná zkáza. Jeho konec je ve "věčném ohni". Výsledek této zkázy potrvá celou věčnost. Týká se úplného a konečného zničení.

Osm důvodů proti věčnému trápení

Proč nelze metaforu o věčném trápení přijmout doslova? Jaké máme biblicko-teologické důvody proti tomuto učení? Chtěl bych svůj postoj zdůvodnit několika stručnými body. Nevěřím v učení o věčném trápení:

1. protože vrhá falešné světlo na Boha, na jeho charakter lásky a spravedlnosti. Toto učení o věčném trápení činí z Boha bytost, jejíž hněv není nikdy uspokojen. Tento obraz je neslučitelný s jednáním a chováním Pána Ježíše, jak je vylíčen v evangeliích. Ve skutečnosti Bůh "si nepřeje, aby někdo zahynul, ale chce, aby všichni dospěli k pokání" (2 Pt 3,9).

2. protože ukládá trest, který není úměrný přestupkům, a tím narušuje víru v Boží spravedlnost. "Víme přece, že Boží soud pravdivě postihuje ty, kteří tak jednají." (Ř 2,2) "Tak soudím, a můj soud je spravedlivý." (J 5,30) "Veliké a podivuhodné jsou tvé činy, Pane Bože všemohoucí; spravedlivé a pravdivé jsou tvé cesty, Králi národů." (Zj 15,3)

3. protože hříšníci nebudou žít po celou věčnost (2 Te 1,6-10; 2,8-10). Je to učení namířené proti biblickému poselství. "Duše, která hřeší, ta umře." (Ez 18,20) "Kdo má Syna, má život; kdo nemá Syna Božího, nemá život." (1 J 5,12) "Ten, kdo odvrátí hříšníka od bludné cesty, zachrání jeho duši od smrti." (Jk 5,20) "A víte, že žádný vrah nemá podíl na věčném životě." (1 J 3,15; srv. Ga 5,19-21)

4. protože spasení, kteří budou soudit ostatní stvořené bytosti (včetně třeba svých vlastních rodičů, prarodičů, manželů, manželek, dětí a vnoučat), by je nikdy neodsoudili k věčným mukám. Jejich smysl pro spravedlnost by nikdy nedovolila takovou krutost. "Což nevíte, že Boží lid bude soudit svět? Jestliže budete soudit svět, nejste snad schopni rozsuzovat takové maličkosti?" (1 K 6,2)

5. protože by tím byla stále narušována radost vykoupených. Věčný život spasených by byl naplněn nekonečnou krutou bolestí, když by věděli, že někde ve vesmíru jsou jejich příbuzní (jejich vlastní tělo a krev) trápeni v neuhasínajících plamenech věčného ohně. Bible říká: "A Bůh jim setře každou slzu s očí." (Zj 7,17) "A smrti již nebude, ani žalu ani nářku, ani bolesti už nebude - neboť co bylo, pominulo." (Zj 21,4)

6. protože dělá z Boha hrozného čaroděje, který udržuje v plamenech při životě hříšné, kteří hoří, ale oheň je nestravuje, zraňuje je, ale nezničí. Bůh by musel zázračným způsobem udržovat životy těch, kdo jsou odsouzeni k nekonečnému, nesmyslnému trestu. V tom případě by byl Bůh horší než sám ďábel.

7. protože ovoce, které toto učení již na této zemi přineslo, není dobré. Způsobilo, že tisíce lidí se obrátily zády k Bohu a staly se jeho zatvrzelými nepřáteli. Navíc způsobilo, že tisíce jiných byly ochotny v Božím jménu vykonat "nepochopitelné činy" proti svým bližním s úmyslem zachránit je před plameny pekelného ohně.

Středověká španělská a římská inkvizice za sebou zanechala cestu potřísněnou krví, trápením a smrtí, která ještě stále vyvolává stud v řadách římskokatolické církve. Během vlády jednoho z inkvizitorů Tomáše de Torquemada bylo na hranicích upáleno více než 2000 kacířů. Jako kacíři byli mučeni a usmrceni nejen pokřtění křesťané, ale také kterýkoli žid, muslim nebo pohan, který se pokusil obrátit některého křesťana na svou víru.

Úplné a definitivní zničení

Biblickému učení je cizí myšlenka, že by Bůh udržoval při životě hříšné lidi jen proto, aby mohli být nakonec věčně trápeni v ohnivém jezeře.

Věčný život je životem navěky a věčná smrt je smrtí jednou provždy. Na věčné zatracení není lék. Nelze je napravit, protože znamená kompletní zničení. Jedině tento názor je v harmonii s Boží spravedlností a láskou a s učením bible o věčném ohni.

Bible učí, že na naší planetě dojde k totálnímu zničení všech hříšných v ohnivém jezeře, které bude následovat po posledním soudu (viz 2 Pt 3,7; Zj 21,8). Na mnoha místech v bibli Bůh jasně říká, že bezbožní

1. zemřou: "Zemře ta duše, která hřeší." (Ez 18,4; viz také Ez 18,26; J 8,21; Ř 6,23; 8,13; Jk 1,15; Zj 21,8)

Naučné slovníky nám vysvětlují, že slovo "zemřít" znamená "přestat žít", "přestat existovat", "stát se mrtvým", "zahynout", "pominout". Snažit se tvrdit, že smrt pro hříšné je ve skutečnosti jakýsi způsob věčného života, se rovná tvrzení, že světlo je tmou, černá je bílá a den je noc.

2. zahynou: "Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný." (J 3,16; viz také Ž 37,20; 92,10; J 10,28; Ř 2,12)

3. budou vyřati a vyrváni: "Ale svévolníci budou ze země vyřati, věrolomní budou z ní vyrváni." (Př 2,22; viz také Iz 5,24; Mal 4,1). Tento hebrejský paralelizmus ukazuje, že vytnout znamená "setnout", "odříznout od kořene" a vyrvat znamená "vytáhnout", "vykopat", "vyrvat i s kořeny", což má za následek smrt rostliny - její kompletní zničení.

4. budou usmrceni: "Dechem svých rtů usmrtí svévolníka." (Iz 11,4) "Ale mé nepřátele, kteří nechtěli, abych byl jejich králem, přiveďte sem a přede mnou je pobijte." (L 19,27; viz také Ž 34,22; 139,19) Usmrtit znamená "ukončit něčí život", "násilně zničit".

5. budou vyhlazeni: "Všechny, kdo ho milují, Hospodin ochraňuje, ale všechny svévolníky vyhlazuje." (Ž 145,20; viz také Iz 13,9-11; Mt 10,28; Zj 11,18).

6. budou pozřeni: "Co zamýšlíte proti Hospodinu? On učiní konec. Soužení už podruhé nenastane. Zapletou se v hloží svými pitkami zpiti. Jako suché strniště budou zcela pozřeni ohněm." (Na 1,9,10; viz také Iz 33,14; Žd 10,27; Zj 20,7-9).

7. budou sežehnuti: "Hospodin kraluje! Zajásej země, raduj se, ostrovů množství! Oblak a mrákota jsou kolem něho, spravedlnost a právo jsou pilíře jeho trůnu. Žene se před ním oheň, kolkolem sežehne jeho protivníky." (Ž 97,1-3; viz také Mt 3,10.12; 2 Pt 3,7.10-12) Fyzikální zákon říká, že oheň nemůže hořet, pokud nemá něco na spalování. Aby mohlo dojít ke spalování, něco musí být pozřeno, zničeno. Není možné, aby oheň, který sežehl, pozřel a zničil hříšné, hořel navěky.

8. zhynou: "Tak jako taje vosk před žárem ohně, tak zhynou před Bohem svévolníci." (Ž 68,3; viz také Ž 112,10; Mi 1,4; 2 Pt 3,7.10-12) Bezbožníci se rozplynou jako vosk a zhynou.

9. vytratí se: "Avšak svévolníci zhynou, nepřátelé Hospodinovi se vytratí jak pávab lučin, vytratí se v dýmu." (Ž 37,20) Svěvolníci zmizí, prostě nebudou.

10. obrátí se v popel: "Hle, přichází ten den hořící jako pec; a všichni opovážlivci i všichni, kdo páchají svévolnosti, se stanou strništěm. A ten přicházející den je sežehne, praví Hospodin zástupů: ... rozšlape svévolníky, že budou jako popel pod chodidly vašich nohou v ten den, který připravuji, praví Hospodin zástupů." (Mal 4,1-3; viz také 2 Pt 2,6)

Nejenže budou hříšníci hořet, oni také shoří. Nebudou jen ničení, budou dokonale zničeni. Nebudou jen hynout, ale úplně zahynou. Je možné, aby Bůh použil silnějších slov o kompletním zničení hříšných, než která čteme (jak už jsme se zmínili výše) na několika desítkách míst bible? Z těchto textů můžeme dojít pouze k jednomu závěru: "Mzdou hříchu je smrt." (Ř 6,23) Hříšní nebudou žít celou věčnost. "Zemře ta duše, která hřeší." (Ez 18,4) Žádný vrah ani hříšník "nemá podíl na věčném životě" (1 J 3,15). Nesmrtelný je pouze Bůh (1 Tm 1,17; 6,16; srv. s 1 K 15,53.54). Ti, kteří mají Syna, dostanou nesmrtelnost jako dar: "Kdo má Syna, má život; kdo nemá Syna Božího, nemá život." (1 J 5,12)

Existují pouze dvě skupiny lidí: ti, kteří budou zachráněni, a ti, kteří budou ztraceni (viz Mt 25,31-41). Spravedliví budou žít, zatímco hříšní zemřou. Život na jedné straně a na druhé straně smrt. Jak život, tak smrt budou věčně platné. Účelem ohnivého jezera je definitivně se vypořádat se zlem a jednou provždy ho ve všech jeho formách a podobách zničit.

Z toho, co říká bible, je zřejmé, že termínem peklo bychom měli označovat pouze definitivní zničení všech bezbožných, padlých andělů a satana při posledním soudu, kdy budou uvrženi do ohnivého jezera (Zj 20,9.10.14.15; Mt 8,12; 25,41; srv. se Zj 19,20b).

Bůh zničí také satana, hlavního nepřítele, který začal vzpouru proti Bohu, a změní ho v popel, "takže ho již víc nebude" (Ez 28,18.19; viz také Zj 11,18). Když se Bůh rozhodne zničit hřích, zničí jej navždy se vším všudy. Peklo se objevuje až na konci dějin tohoto světa, a ne hned po smrti. Po smrti člověk spí v hrobě, kde čeká na vzkříšení z mrtvých. Peklo se nachází na povrchu země, a nikoli někde uvnitř. Věčný pekelný oheň nehoří věčně, ale má takovou moc, že spálí všechno, odstraní veškeré zlo, hřích a vše, co je s ním spojeno, zahubí všechny mocnosti zla. Je to druhá, definitivní smrt. Je to zánik všeho hříšného a tečka za hříchem a vzpourou proti Bohu. Je to konec existence člověka, který odmítl Krista a jeho nabídku záchrany a sám se rozhodl proti němu. Je to konečná smrt.

Ta dobrá zpráva přitom je, že zlo nebude jen drženo v šachu, ale bude navždy dokonale vymýceno. Vypořádání s hříchem bude mít důsledky na věky věků. Už nikdy nenastane doba, kdy zlo a hřích bude mít prostor k působení.

Konečné zničení zla jako čin Boží lásky

Na posledním soudu všichni bezbožníci všech generací, ti, kteří se otočili zády k Bohu, nyní zcela jasně vyjadřují svůj konečný postoj proti Bohu. Nechtějí s ním žít, nechtějí se řídit podle jeho vůle, chtějí svou nezávislost. Proto Bůh zjeví svou přítomnost, svou slávu, která je pro hříšníky spalujícím ohněm (Dt 9,3; Žd 12,29; 2 Te 2,8), a definitivně skoncuje se zlem. V bibli čteme, že spadne oheň z nebe a všechny je spálí (Zj 20,9). Pro Boha je to naprosto cizí, jemu nevlastní čin (Iz 28,21), ale nic jiného nezbývá. Musí část svého stvoření zničit, protože je třeba definitivně smazat vše, co je spojeno s hříchem, a začít novou kapitolu v dějinách vesmíru.

Pán Bůh nemá radost z toho, že všichni bezbožníci zaniknou. Je z toho smutný, ale není jiného východiska. Tito lidé, padlí andělé i satan už neumějí nic jiného než hubit, ničit a likvidovat to, co je dobré. A právě proto, aby zlo už více nepůsobilo a neničilo všechno krásné, je výsledkem Božího soudu definitivní odstranění zla a všech, kdo se s ním ztotožnili.

To však nebude pro nebe chvíle jásotu. Uvědomme si, že v ohnivém jezeře možná bude někdo z našich blízkých. Přitom všichni tito lidé mohli být zachráněni a šťastní, protože Kristus za ně přišel zemřít a dal jim šanci nového života. Ale oni nechtěli. Dobrovolně si vybrali cestu smrti. Ve Zj 21,4 čteme: "A setře jim každou slzu s očí." Při jaké příležitosti to Bůh dělá? Na konci tisíciletí, tj. na konci zápasu mezi dobrem a zlem, kdy došlo ke zničení všech bezbožných, padlých andělů i satana. V této situaci Bůh utírá vykoupným slzy, aby začal nový život.

Pán Bůh jedná takto "zdlouhavě", avšak důsledně s hříchem proto, aby už nikdy nikde nevznikla vzpoura proti němu. V celém vesmíru budou žít inteligentní bytosti, které chápou, že jejich Bůh je ta největší láska, jaká vůbec existuje, že v jeho přítomnosti je nejlíp. S tímto Bohem chtějí prožít celou věčnost. Přesvědčili se, že má pravdu. On je Pánem života i smrti, protože při svém druhém příchodu, kdy dojde ke vzkříšení, dává život těm, kdo zemřeli, avšak věřili v něho (J 11,25; 1 Te 4,13-17).

Kdyby se v budoucnosti stalo, že by někdo udělal něco tak nelogického a postavil se proti Bohu, Bůh by mohl tuto vzpouru okamžitě v samém zárodku zlikvidovat, protože by už nikdo nezpochybňoval Boží autoritu a způsob jeho jednání. Každá bytost ve vesmíru je už jednou provždy přesvědčena o kráse Božího charakteru, o tom, že Bůh je absolutní, nezištná láska. A protože všichni tomu rozumějí, už nikdy nepovstane zlo a Bůh nebude nucen ho podruhé likvidovat (Na 1,9).

Bezbožníci nejsou na konci tisíciletí vzkříšeni k poslednímu soudu proto, aby se dozvěděli Boží plán spásy a nakonec jako dobře informovaní lidé definitivně zemřeli. Jaký by to byl vlastně Bůh, který by vzkřísil jenom proto, aby řekl lidem pravdu do očí, a pak je usmrtil? Chce snad, aby zemřeli uvědoměle? Tito vzkříšení bezbožní lidé jsou nejen podrobně seznámeni s dějinami spásy (v panoramatu kříže jsou vysvětleny dějiny světa a osvětlen

případ každého jednotlivce), ale jejich postoj k této vznešené skutečnosti ukazuje celému vesmíru, že jejich srdce je "blátem", které se pod vlivem paprsků Boží lásky jen zatvrzuje. Navzdory tomu, že byli seznámeni s pravdou, že dostali ty nejsprávnější informace co nejlepším způsobem, ničeho nelitují, nechtějí se změnit, ale šikují se, aby dobyli a urvali, co se dá. Jsou zatvrzelí. To, že spolu s padlými anděly a satanem útočí na svaté Boží město Nový Jeruzalém, zřetelně dokazuje, jaký mají charakter. Proto Bůh může právem ukončit vzpouru.

Kdyby se takoví lidé dostali do svatého města, byli by tam jen bodem sváru a vytvářeli by samé problémy. Nové prostředí by z nich neudělalo nové lidi. Jejich srdce by byla stále stejná. Jednali by sobecky, pyšně a svévolně. Chtěli by žít podle svých žádostí a vášní, takže by na nové zemi nebyli vůbec šťastní. Protože se ztotožnili s hříchem, jen v něm je jim dobře. Nebe by pro ně bylo vlastně utrpením.

Co by to znamenalo, kdyby je Bůh nezničil a nechal je žít někde na zemi? Uvědomme si, jaká je podstata zla, a není třeba mít velkou představivost, abychom pochopili, že bezbožný svět by se stal jedním velkým koncentračním táborem, kde by působily zvrácené ďábelské síly, páchala by se zvěrstva, násilné činy a zlo (které by nebylo ovlivněno Boží milostí), takže nakonec by se toto místo stalo nesnesitelným a hříšníci by se za strašných utrpení a muk vzájemně vyražovali. Nedokážeme si ani představit a domyslet, kolik utrpení, strachu a hrůz by prožili ti, kteří by v takovém prostředí byli nuceni žít. To by bylo opravdové peklo. Bezbožníci by si nakonec sami přáli vlastní smrt.

Bůh je však i v této situaci Bohem lásky. Proto zamezuje, aby tyto zvrácené vášně a hříšné sklony u lidí, kteří jsou posedlí šílenstvím násilí a kteří se vyžívají v mučení a zlu, mohly pokračovat. Bůh ve svém milosrdenství a lásce toto sebezničující dílo zla, tuto zkázu a postupnou sebevraždu zastavuje. Jako nejvyšší soudce ve chvíli, kdy je všem inteligentním bytostem ve vesmíru jasné, co je zlo a jaký je Pán Bůh, ukončuje velké drama a tragédii hříchu. Všichni vědí, že Bůh udělal maximum pro záchranu těch, kteří jdou na věčné zahynutí. Nic víc už pro ně nebylo možno udělat. Proto Bůh definitivně likviduje zlo.

V soudném a zároveň očisťujícím ohni každý bezbožník přijme svou spravedlivou odplatu podle toho, jaký byl jeho životní postoj ke Kristu, jaké byly jeho skutky (viz např. Mt 25,31-46; Mt 16,27; J 16,8.9; Mal 3,19).

Zlikvidování zla a smrt všech těch, kteří se s ním ztotožnili, je vlastně aktem Božího milosrdenství. Pro bezbožný svět proto, že ukončí jejich hrozné trápení, protože život se stal nesnesitelný. Je to konec jejich zoufalství, odloučení od Boha, beznaděje a utrpení, které by pro ně bylo jinak velmi dlouhé a stále by se stupňovalo až do úplného šílenství, takže by bylo horší a horší. Smrt je pro ně vlastně vysvobozením.

Pro vykoupené a celý vesmír bude tímto činem Božího milosrdenství navždy zajištěno, že je zlo nebude obtěžovat, ničit a poškozovat. Už nebude žádného parazita, který by narušil soulad, mír, radost a pohodu.

Nové nebe a nová země

Díky Bohu, že pro nás připravuje lepší domov, než máme na této staré zemi. Oheň, který všechno staré zničí, bude podle apoštola Petra následován "novým nebem a novou zemí, ve kterých přebývá spravedlnost" (2 Pt 3,13). Potom se naplní zaslíbení dané Pánem Ježíšem, že "tiší ... obdrží zemi" (Mt 5,5). Nová země bude naším domovem:

"A slyšel jsem veliký hlas od trůnu: »Hle, příbytek Boží uprostřed lidí, Bůh bude přebývat mezi nimi a oni budou jeho lid; on sám, jejich Bůh, bude s nimi, a setře jim každou slzu s očí. A smrti již nebude, ani nářku ani bolesti už nebude - neboť co bylo, pomínulo.« Ten, který seděl na trůnu, řekl: »Hle, všechno tvořím nové.« A řekl: »Napiš: Tato slova jsou věrná a pravá.«" (Zj 21,3-5) Spalující oheň všechno zlo i jeho důsledky definitivně zlikvidoval. Začíná nová etapa, kdy obyvatelé Nového Jeruzaléma budou svědky nového Božího stvořitelského díla, kdy Bůh na této spálené planetě znovu stvoří pravý život. Pak začne skutečný ráj, opravdový věčný život bez toho, co nás dnes nejvíc bolí a nejvíc nám komplikuje život - bez násilí, nemocí a smrti a bez všeho, co z toho vyplývá.

Jak nevyzpytatelné jsou Boží cesty. Jeho důsledné řešení problému hříchu daleko předčí lidské uvažování a je nad naše chápání. Ježíš nás všechny bez rozdílu zve, abychom měli podíl na věčném životě s ním v prostředí ničím nezkalené radosti, lásky a služby. Varuje nás před ohnivým jezerem, tj. peklem, kde definitivně skončí všechno špatné, zlé a hříšné.

Boží způsob jednání se zlem a s těmi, kteří se s ním ztotožnili, ukazuje, že je Bohem lásky, spravedlnosti, pravdy, svobody i života. Jemu patří sláva navěky! Jak je krásné, že máme takového laskavého a spravedlivého Boha. Jemu můžeme plně důvěřovat. Díky jemu za nápravu všeho. To, co není v našich silách a moci, Bůh uskutečňuje. Jaká je to radost sloužit takovému Bohu a těšit se na jeho brzký příchod. Prosme, aby už brzy přišel:

"Amen, přijď, Pane Ježíši!" (Zj 22,20)

ThDr. Jiří Moskala